

Agnieszka Kania

dr, Katedra Prawa Karnego i Postępowania Karnego,
Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Zielonogórski

Prawnokarny zakaz wstępu na imprezę masową

Wprowadzenie

Imprezy masowe bardzo często wzbudzają w uczestnikach skrajne emocje, które generują niekiedy zachowania stwarzające zagrożenia dla bezpieczeństwa¹. Przeciwdziałanie tym niepokojącym zdarzeniom nie mogłoby więc odbywać się w drodze samoregulacji czy działań *stricte* profilaktycznych, realizowanych przykładowo w ramach upowszechniających określone wartości kampanii społecznych. Wobec skali tego problemu konieczna okazała się stanowcza ingerencja ustawodawcy, który uznał w pewnym momencie, iż dotychczasowe unormowania prawne są w tym zakresie niewystarczające. Podejmując decyzję o rozszerzeniu katalogu środków karnych (przewidzianych w kodeksie karnym) o zakaz wstępu na imprezę masową, twórcy tego rozwiązania wyrazili pogląd, że niniejszy środek powinien służyć powstrzymaniu przed uczestnictwem w imprezach masowych tych osób, które swoim zachowaniem stworzyły zagrożenie dla bezpieczeństwa i przebiegu imprezy masowej. W uzasadnieniu wyjaśniono, iż – w obowiązującym wówczas stanie prawnym – prawnowykroczeniowe przeciwdziałanie patologicznym zachowaniom uczestników imprez masowych okazuje się niewystarczające i tym samym nie spełnia swojej podstawowej, tj. prewencyjnej funkcji. Akcentując w powyższym stwierdzeniu potrzebę wdrożenia reglamentacji prawnokarnej

¹ Słusznie wskazuje się przy tym w piśmiennictwie, iż: „problem zakłóceń porządku i odpowiedniego zabezpieczenia obiektów dotyczy nie tylko imprez piłkarskich, lecz także hokejowych, żużlowych itp. oraz koncertów, których organizatorzy borykają się z podobnymi problemami”. Zob. M. Stefański, *Przepisy karne w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych*, „Palestra” 1998, nr 3–4, s. 36; zob. także J. Gierszewski, *Przestępstwa stadionowe jako akty przemocy motywowane nienawiścią*, [w:] *Przestępczość stadionowa. Diagnoza i przeciwdziałanie zjawisku*, red. W. Pływaczewski, B. Wiśniewski, Szczytno 2012, s. 23–25.

(w założeniu projektodawców bardziej skutecznej), w dalszej argumentacji zaznaczono również, iż zarówno spójność systemu prawnego, jak i „zamkniętość” katalogu środków karnych² przewidzianych w kodeksie przemawiała za tym, aby wprowadzenie zakazu wstępu na imprezę masową (jako środka karnego) nastąpiło bezpośrednio do przepisów kodeksu karnego³.

Pojęcie imprezy masowej

Fundamentalne znaczenie dla charakterystyki ustawowych przesłanek orzekania zakazu wstępu na imprezę masową ma samo pojęcie „imprezy masowej”, które w istocie determinuje zakres przedmiotowy orzekania niniejszego zakazu. Zgodnie z art. 3 pkt. 1 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych⁴, do tej kategorii imprez zalicza się: imprezy masowe artystyczno-rozrywkowe, masowe imprezy sportowe, w tym mecz piłki nożnej. Bliższa charakterystyka wspomnianych terminów ustawowych pozwala zaś stwierdzić, iż pod pojęciem imprezy masowej artystyczno-rozrywkowej należy rozumieć imprezy o charakterze artystycznym, rozrywkowym lub zorganizowane publiczne oglądanie przekazu telewizyjnego na ekranach lub urządzeniach umożliwiających uzyskanie obrazu o przekątnej przekraczającej 3 m, która ma się odbyć: a) na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na których liczba udostępniionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000, b) w hali sportowej lub w innym budynku umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, w których liczba udostępniionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 500 (art. 3 pkt 2 u.b.i.m.). Z kolei pod pojęciem masowej imprezy sportowej należy rozumieć imprezę masową, która ma na celu współzawodnictwo sportowe lub popularyzowanie kultury fizycznej, organizowaną: a) na stadionie lub w innym obiekcie niebędącym budynkiem,

² Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na regulację art. 35 ust. 3a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, tekst jedn.: Dz.U. z 2013 r., poz. 856 ze zm., w której przewidziano środek karny (nieznany kodeksowi karnemu) w postaci zakazu posiadania zwierząt, orzekany na okres od roku do dziesięciu lat.

³ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, druk sejmowy nr 1074, s. 7, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/DA36C82C8CD734EDC-12574DA002C0991/\\$file/1074.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/DA36C82C8CD734EDC-12574DA002C0991/$file/1074.pdf) [dostęp: 20.07.2016]. Odmienny pogląd co do alokacji niniejszego środka karnego proponuje M. Melezini (*Środki karne jako instrument polityki kryminalnej*, Białystok 2013, s. 294).

⁴ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1160 (dalej: u.b.i.m.).

na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000, a w przypadku hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej – nie mniej niż 300, b) na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynosi nie mniej niż 1000 (art. 3 pkt 3 u.b.i.m.). Jednym z rodzajów masowej imprezy sportowej, wskazanym przez ustawodawcę, jest mecz piłki nożnej, definiowany *expressis verbis* jako masowa impreza sportowa mająca na celu współzawodnictwo w dyscyplinie piłki nożnej, organizowana na stadionie lub w innym obiekcie sportowym, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000 (art. 3 pkt 4 u.b.i.m.).

Niniejszy zakres przedmiotowy pojęcia imprezy masowej ograniczają ustawowo wskazane wyłączenia⁵, w świetle których takiego statusu są pozbawione imprezy zorganizowane: 1) w teatrach, operach, operetkach, filharmoniach, kinach, muzeach, bibliotekach, domach kultury i galeriach sztuki lub w innych podobnych obiektach, 2) w szkołach i placówkach oświatowych przez zarządzających tymi szkołami i placówkami, 3) w ramach współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży, 4) dla sportowców niepełnosprawnych, a także mające charakter: 5) sportu powszechnego o charakterze rekreacji ruchowej, ogólnodostępnym i nieodpłatnym, organizowane na terenie otwartym bądź 6) zamkniętych imprez organizowanych przez pracodawców dla ich pracowników⁶ – z zastrzeżeniem, iż rodzaj imprezy musi odpowiadać przeznaczeniu obiektu lub terenu, gdzie ma się ona odbyć (art. 3 pkt 1 u.b.i.m.). Jako przyczyny wyłączenia tego rodzaju imprez spod režimu u.b.i.m. podaje się przede wszystkim ich charakter oraz miejsce, w których się one odbywają,

⁵ Niezależnie od niniejszej regulacji, należy wskazać, iż w ustawowy charakter imprez masowych nie wpisują się także: imprezy rodzinno-towarzyskie (np. wesela, przyjęcia urodzinowe czy imieninowe), religijne (np. msze święte, pielgrzymki) czy społeczne (np. zjazdy partii). Zob. C. Kałol, *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 70; M. Drózd, *Definicja imprezy masowej – teoria a praktyka*, „Edukacja Prawnicza” 2013, nr 10, s. 3. Z uwagi więc na to, iż m.in. do wydarzeń o charakterze religijnym nie stosuje się przepisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, wypada wspomnieć, iż organizacja Światowych Dni Młodzieży w Krakowie w 2016 r. wymagała uchwalenia specustawy, zob. ustawa z dnia 18 marca 2016 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z organizacją wizyty Jego Świątobliwości Papieża Franciszka w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Światowych Dni Młodzieży – Kraków 2016, Dz.U. z 2016 r. poz. 393.

⁶ W piśmiennictwie zastrzega się, iż przepis ten należy interpretować ściśle, nie obejmując tym samym jego zakresem np. rodzin pracowników. Zob. R. Gola, *Pracodawca organizuje imprezę masową*, „Służba Pracownicza” 2009, nr 8, s. 26.

co łącznie determinuje w istocie minimalne zagrożenia dla bezpieczeństwa osób w nich uczestniczących⁷.

Mając na uwadze zaprezentowaną powyżej normatywną definicję imprezy masowej, należałoby w tym miejscu podkreślić, iż aktualne ujęcie tego terminu uległo, w porównaniu do swoich poprzednich wersji, wyraźnemu udoskonaleniu⁸. Choć wypada zgodzić się z poglądem, iż jest ono obecnie znaczenie precyzyjniejsze, to jednak nie sposób pominąć, iż prawidłowa wykładnia komentowanego pojęcia ustawowego wymaga nadal dużej wiedzy specjalistycznej⁹ oraz zachowania daleko idącej ostrożności interpretacyjnej. Zlekceważenie tych ostatnich czynników może bowiem skutkować poważnymi konsekwencjami dla uczestników wydarzeń o *de facto* masowym charakterze¹⁰.

Swoistym dopełnieniem prawnokarnego zdefiniowania pojęcia imprezy masowej pozostaje dookreślenie jej zasięgu terytorialnego. W tym zakresie wypada odwołać się do treści art. 41b § 2 k.k., zgodnie z którym zakaz wstępu na imprezę masową obejmuje wszelkie imprezy masowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a nadto mecze piłki nożnej rozgrywane przez polską kadrę narodową lub polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Redakcja niniejszego przepisu nakazuje przyjąć, iż „rozszerzona terytorialnie” postać tego zakazu odnosi się jedynie do meczów piłki nożnej rozgrywanych przez polską kadrę narodową lub polski klub sportowy, i nie dotyczy tym samym meczów piłki nożnej, które byłyby rozgrywane przez reprezentacje innych państw bądź zagraniczne kluby, jak również innych meczów lub imprez masowych, jeżeli odbywałyby się one poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹¹.

Fakultatywne oraz obligatoryjne podstawy orzekania zakazu wstępu na imprezy masowe

Ujęcie prawnokarnego zakazu wstępu na imprezę masową (art. 41b k.k.), które od wejścia w życie było nowelizowane i uległo znacznym zmianom, obecnie charakteryzuje się niewątpliwie rozbudowaną postacią. Treść zakazu zawarto

⁷ C. Kąkol, *Bezpieczeństwo imprez...*, s. 57.

⁸ Zob. art. 3 nieobowiązującej ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, Dz.U. z 2005 r., nr 108, poz. 909 oraz z 2007 r., nr 99, poz. 663 i 665.

⁹ Zob. M. Drózd, *Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 29.

¹⁰ A. Babiński, *Znaczenie definicji pojęć ustawowych dla określenia zakresu stosowania ustawy na przykładzie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych*, [w:] *Przestępczość stadionowa. Etiologia, fenomenologia, przeciwdziałanie zjawisku*, red. W. Pływaczewski, J. Kudrelek, Szczytano 2010, s. 92–99.

¹¹ R.A. Stefański, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015, s. 399.

bowiem aż w dziewięciu jednostkach redakcyjnych. W świetle obowiązującej regulacji kodeksowej orzekanie zakazu wstępu na imprezę masową jest zasadniczo fakultatywne. Może ono więc nastąpić nie tylko w razie skazania za występki o charakterze chuligańskim¹², lecz także za każde przestępstwo, choć najczęściej będą to jednak czyny popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej, jak również czyny skierowane przeciwko mieniu, porządkowi publicznemu czy też działalności instytucji publicznych¹³. Ostateczna decyzja w tym zakresie została jednakże pozostawiona sądowi, który każdorazowo powinien w tym zakresie przeanalizować zarówno okoliczności faktyczne danej sprawy, jak i cechy oraz właściwości sprawcy, które wspólnie uprawniałyby do wystawienia negatywnej prognozy kryminologicznej, uzasadniającej potrzebę izolowania go z dalszego udziału w imprezach masowych¹⁴. Za pośrednictwem tego środka dąży się bowiem do zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom tego rodzaju imprez przed nieuprawnionymi aktami przemocy, godzącymi w ich najcenniejsze dobra prawne. Należy przy tym zaznaczyć, iż warunkiem orzekania tego środka na podstawie art. 41b k.k. jest wykazanie *verba legis*, iż przestępstwo zostało popełnione w związku z imprezą masową, a udział sprawcy w takich imprezach zagraża dobrom chronionym prawem¹⁵. Obecne brzmienie pierwszej z przesłanek, odwołującej się do związku prze-

¹² Ustawa o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 11 września 2015 r., Dz.U. poz. 1707. Na temat chuligaństwa stadionowego zob. J. Sochacka, *Chuligaństwo stadionowe jako samodzielne zjawisko społeczne i przedmiot regulacji prawnych. Zarys problematyki*, „Archiwum Kryminologii” 2010, t. XXXII, s. 228–248; D. Mocarska, A. Sadło-Nowak, *Zakaz wstępu na imprezy masowe jako środek reakcji na chuligaństwo stadionowe*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2011, nr 4, s. 17–20; K. Kołek, P. Mikołajczyk, *Etiologia przestępczości stadionowej i chuligaństwa futbolowego oraz analiza wybranych koncepcji ich zwalczania*, [w:] *Przestępczość stadionowa. Etiologia...*, s. 33–34; A. Wądołowska, *Zakaz wstępu na imprezę masową jako jeden ze środków zwalczania przejawów chuligaństwa*, [w:] *Przestępczość stadionowa. Diagnoza i przeciwdziałanie...*, s. 110–111.

¹³ M. Filar, *Odpowiedzialność karna za naruszenia porządku towarzyszące imprezom sportowym*, [w:] *Naruszenia porządku towarzyszące imprezom sportowym*, red. A. Szwarc, Poznań 1995, s. 106–107.

¹⁴ W. Zalewski, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. t. II: Komentarz. Art. 32–116*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2015, s. 85. O trudnościach związanych z dokonaniem tego rodzaju ustaleń zob. m.in. P. Piotrowski, *Psychologiczne uwarunkowania zachowań zbiorowych*, [w:] *Przemoc i marginalizacja. Patologie społecznego dyskursu*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2004, s. 153; idem, *Szalikowcy. O zachowaniach dewiacyjnych kibiców sportowych*, Toruń 2000, s. 93; P. Chlebowicz, *Chuligaństwo stadionowe. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2009, s. 69–70; idem, *Przemoc stadionowa w ocenie prawnokarnej*, Prok. i Pr. 2006, nr 1, s. 151–152.

¹⁵ Niespełnienie tych przesłanek nie wyklucza przy tym możliwości orzeczenia tego środka. W takich sytuacjach, przy spełnieniu określonych przesłanek, zakaz ten może zostać orzeczony na podstawie art. 41a k.k. Zob. M. Skorecki, A. Strzelec, *Zakaz wstępu na imprezę masową – prawnokarne i kryminologiczne aspekty nowego środka karnego w kodeksie karnym*, [w:] *Przestępczość stadionowa. Etiologia...*, s. 124.

stępstwa z imprezą masową, jest następstwem nowelizacji kodeksu karnego¹⁶, w której sprzeciwiono się zbyt szeroko zakreślonym podstawom orzekania tego środka. Zdaniem twórców tego rozwiązania, w poprzednio obowiązującym stanie prawnym sąd mógł orzec zakaz wstępu na imprezę masową, jeżeli zachowanie sprawcy wskazywało, że jego udział w imprezach masowych zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. Z dawnego brzmienia art. 41b § 1 k.k. wynikało zatem, że zakaz wstępu na imprezę masową mógł zostać orzeczony za popełnienie jakiegokolwiek przestępstwa, jeżeli przemawiała by za tym potrzeba zapewnienia ochrony istotnym dobrom prawnym. Takie unormowanie oceniono jako zbyt szerokie, a tym samym nieuzasadnione z punktu widzenia kryminalnopolitycznego, jak również niepozostające w logicznej relacji z istotą tego środka karnego.

Zakaz wstępu na imprezę masową powinien – jak argumentowano – ściśle wiązać się z okolicznościami czynów popełnionych w związku z imprezą tego rodzaju. Celem zakazu jest wyeliminowanie udziału w imprezie masowej określonej kategorii sprawców – tych, którzy swoim zachowaniem naruszają porządek prawny, stanowiąc jednocześnie zagrożenie bezpieczeństwa imprez masowych. Dlatego istotnym kryterium zasadności stosowania tego środka karnego nie powinna być ocena zachowania sprawcy przy popełnieniu jakiegokolwiek przestępstwa, ale związek popełnionego przestępstwa z imprezą masową¹⁷.

Analizując możliwość wypracowania kryteriów dla oceny wspomnianej relacji, stwierdzono, iż dla wykazania związku pomiędzy imprezą masową a zachowaniem sprawcy podstawowe znaczenie przypada ustaleniom faktycznym odnoszącym się do takich okoliczności jak miejsce¹⁸ i czas¹⁹ popełnienia czynu, osoba sprawcy i pokrzywdzonego, a także do kwestii uczestnictwa lub zamiaru uczestnictwa tych podmiotów w imprezie masowej²⁰. Z drugiej jednak strony w piśmiennictwie wyrażono pogląd, w którym przekonywano, iż zwią-

¹⁶ Ustawa o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 31 sierpnia 2011 r., Dz.U. nr 217, poz. 1280. Ustawowa definicja występuku o charakterze chuligańskim została zawarta w art. 115 § 21 k.k.

¹⁷ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, a także o zapewnieniu bezpieczeństwa w związku z organizacją Turnieju Finałowego UEFA EURO 2012, druk sejmowy nr 4281, s. 14–15, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/CFB1540F5938F1E4C12578A800272E21?OpenDocument> [dostęp 20.07.2016].

¹⁸ Warto przy tym zwrócić uwagę, iż zgodnie z ustawą o bezpieczeństwie imprez masowych czasem trwania imprezy masowej jest okres od chwili udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej do chwili opuszczenia przez nich tego obiektu lub terenu (art. 3 pkt 6 u.b.i.m.).

¹⁹ Zob. art. 3 pkt 2–3 u.b.i.m.

²⁰ M. Licznarski, *Środek karny zakazu wstępu na imprezy masowe*, Prok. i Pr. 2012, nr 5, s. 55.

zek ten nie musi mieć charakteru czasowo-przestrzennego²¹. W świetle tego ujęcia, wymagana ustawowo relacja pomiędzy popełnionym przestępstwem a imprezą masową zostałaby zachowana także wówczas, gdy przestępstwo popełniono by niejako poza imprezą masową, np. w jej przeddzień bądź po jej zakończeniu²². Jednocześnie warto w tym miejscu nadmienić, iż wykazanie analizowanego związku nie odnosi się do występkę o charakterze chuligańskim. W uzasadnieniu komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw stwierdzono bowiem:

Zmiana w art. 41b § 1 Kodeksu karnego wprowadza możliwość orzekania zakazu wstępu na imprezę masową również na sprawcę występkę o charakterze chuligańskim, gdy jego udział w imprezie masowej zagraża dobrom prawnie chronionym, nawet jeżeli popełniony przez niego czyn nie był związany z imprezą masową. [...] zmiana ta daje narzędzie do wykluczenia z udziału w masowej imprezie sportowej grup kibicowskich tworzących zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego poza stadionem²³.

Druga przesłanka warunkująca stosowanie omawianego środka wiąże się z koniecznością ustalenia, iż potencjalny udział danego sprawcy w imprezach masowych stanowi zagrożenie dla dóbr chronionych prawem. Obowiązujące brzmienie tej przesłanki uległo także pewnej modyfikacji, w porównaniu do swojej pierwotnej postaci. W aktualnej redakcji, która obowiązuje od 1 stycznia 2012 r., zrezygnowano bowiem z dodatkowego określenia dóbr prawnych, dla których sprawca stwarzałby swoim zachowaniem zagrożenie²⁴. Wyeliminowanie przymiotnika „istotnych” spowodowało tym samym, iż orzeczenie zakazu wstępu na imprezę masową jest uzasadnione powstaniem zagrożenia dla jakichkolwiek dóbr prawnie chronionych²⁵. Treść komentowanej przesłanki będą niewątpliwie wypełniać takie zachowania sprawcy²⁶, które przykładowo mogą świadczyć o jego agresji, solidaryzowaniu się z przestępnym zachowaniem innych osób, pogardliwym stosunku wobec dóbr chronionych

²¹ D. Szeleszczuk, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2014, s. 285.

²² K. Kaczmarczyk-Kłak, *Zakaz wstępu na imprezę masową a Konstytucja RP*, [w:] *Prawnokarna ochrona imprez sportowych w związku z Euro 2012*, red. M. Kopeć, Lublin 2012, s. 91.

²³ Uzasadnienie komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 2857, s. 18–19, <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2857> [dostęp: 20.07.2016].

²⁴ Ustawa o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 31 sierpnia 2011 r., Dz.U. nr 217, poz. 1280.

²⁵ M. Licznarski, *op. cit.*, s. 56.

²⁶ Warto w tym miejscu wspomnieć, iż ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych przewiduje w art. 11 ust. 1, iż organizator jest uprawniony do utrwalania przebiegu imprezy masowej, a w szczególności zachowania osób w niej uczestniczących, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.

prawem czy utrudnianiu interwencji służbom porządkowym²⁷. Zachowania te, jak podkreśla się w piśmiennictwie, nie muszą wypełniać znamion typu czynu zabronionego²⁸.

Obok rozważanej powyżej fakultatywnej podstawy orzekania zakazu wstępu na imprezę masową, w ustawodawstwie przewidziano również przypadki obligatoryjnego stosowania rozważanego środka. Sytuacje te *verba legis* dotyczą „wypadków wskazanych w ustawie” oraz swoistej recydywy, w postaci ponownego skazania sprawcy za przestępstwo popełnione w związku z imprezą masową (art. 41b § 4 k.k.). Wspomniane zaś „ustawowe wypadki” zostały sprecyzowane w u.b.i.m. – zgodnie z art. 66 zakaz wstępu na imprezę masową orzekany jest wobec sprawców: przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu oraz przestępstw, o których mowa w art. 222–224 k.k., czyli przestępstw w postaci naruszenia nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego (art. 222 k.k.), czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego (art. 223 k.k.), a także wywierania wpływu na czynności urzędowe organu administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego oraz zmuszania funkcjonariusza publicznego, albo osoby do pomocy mu przybranej, do przedsięwzięcia lub zaniechania prawnej czynności służbowej (art. 224 k.k.). Warunkiem orzeczenia wspomnianego środka jest popełnienie wymienionych przestępstw w związku z masową imprezą sportową, w tym meczu piłki nożnej. Ponadto, zgodnie z powołanym art. 66 u.b.i.m. ustawodawca przewidział również obligatoryjne orzekanie analizowanego środka karnego w przypadku popełnienia przestępstw polegających na: wnoszeniu lub posiadaniu na imprezie masowej broni, w rozumieniu ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz.U. z 2012 r. poz. 576 ze zm.), wyrobów pirotechnicznych, materiałów pożarowo niebezpiecznych lub innych niebezpiecznych przedmiotów lub materiałów wybuchowych (art. 59 ust. 1 u.b.i.m.); wdarciu się w czasie trwania masowej imprezy sportowej, w tym meczu piłki nożnej, na teren, na którym rozgrywane są zawody sportowe, albo nieopuszczeniu takiego miejsca wbrew żądaniu osoby uprawnionej (art. 60 ust. 1 u.b.i.m.); wdarciu się w czasie trwania imprezy masowej na teren obiektu lub na teren, gdzie prowadzona jest impreza masowa albo nieopuszczeniu takiego miejsca wbrew żądaniu osoby upraw-

²⁷ D. Szeleszczuk, *op. cit.*, s. 285; zob. także W. Wróbel, [w:] *Kary i inne środki reakcji prawno-karnej*, red. M. Melezini, Warszawa 2016, s. 645 (System Prawa Karnego, t. 6). Autor ten trafnie zauważył, iż: „przesłanka w postaci zagrożenia dla dóbr prawnych jest bardzo niejednoznaczna, może bowiem obejmować wszelkie zachowania świadczące o agresywnym charakterze sprawcy, nieumiejętności podporządkowania się regulacjom obowiązującym uczestników imprez masowych czy udział w grupach kibiców stosujących przemoc”.

²⁸ R.A. Stefański, *Środek karny zakazu wstępu na imprezę masową*, Prok. i Pr. 2010, nr 1–2, s. 278.

nionej (art. 60 ust. 1a u.b.i.m.); rzucaniu w czasie trwania imprezy masowej przedmiotem, mogącym stanowić zagrożenie dla życia, zdrowia lub bezpieczeństwa osób przebywających na terenie lub w obiekcie, gdzie odbywa się impreza masowa, albo zakłócaniu w inny, równie niebezpieczny sposób przebiegu tej imprezy (art. 60 ust. 2 u.b.i.m.); naruszeniu w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej nietykalności cielesnej członka służby porządkowej lub służby informacyjnej (art. 60 ust. 3 u.b.i.m.); dopuszczeniu się czynów określonych w 60 ust. 1–3 u.b.i.m. z użyciem elementu odzieży lub przedmiotu do zakrycia twarzy celem uniemożliwienia lub istotnego utrudnienia rozpoznania osoby sprawcy (art. 60 ust. 4 u.b.i.m.); dopuszczeniu się we współsprawstwie z inną osobą lub przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego czynnej napaści na członka służby porządkowej lub służby informacyjnej w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej (art. 60 ust. 5 u.b.i.m.); prowokowaniu kibiców w miejscu i w czasie trwania masowej imprezy sportowej do działań zagrażających bezpieczeństwu tej imprezy (art. 61 u.b.i.m.).

Mając na względzie powyższy katalog przestępstw, warto nadmienić, iż ustawowo określone przypadki obligatoryjnego orzeczenia zakazu wstępu na imprezy masowe nie są obecnie uzależnione od kodeksowej przesłanki w postaci wykazania, że udział sprawcy w tych imprezach zagraża dobrom chronionym prawem²⁹. W ten sposób usunięto, podnoszony w doktrynie, brak koherencji pomiędzy obligatoryjną podstawą orzekania zakazu wstępu na imprezy masowe w świetle kodeksu karnego a przepisami ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, które nie przewidywały tego rodzaju warunku³⁰.

²⁹ Zob. wyrok SN z dnia 25 stycznia 2012 r., II KK 264/11, OSNKW 2012, nr 4, poz. 43, w którym stwierdzono: „Przesłanka orzekania środka karnego w postaci zakazu wstępu na imprezę masową, polegająca na konieczności wykazania, że zachowanie sprawcy przy popełnieniu przestępstwa wskazywało, iż jego udział w imprezach masowych zagraża istotnym dobrom chronionym prawem, wynikająca z art. 41b § 1 KK w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2012 r., nie odnosiła się do przestępstw określonych w art. 59 i 60 ustawy z dnia 9 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. nr 62, poz. 504 ze zm.)”.

³⁰ A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2009, s. 280–281; Z. Sienkiewicz, *Z problematyki środków karnych*, [w:] *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi*, red. V. Konarska-Wrzeszek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa 2010, s. 488; A. Janiślawski, B. Kwiatkowski, *Analiza krytyczna ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych*, Cz.PKiNP 2010, nr 1, s. 66–68; zob. także Postanowienie SN z dnia 5 grudnia 2012 r., III KK 113/12, Legalis nr 572230, w którym podniesiono, że: „Przepis art. 41b § 1 KK statuował fakultatywne orzekanie tego środka, a obowiązek jego orzekania ograniczał się jedynie do wypadków wskazanych w ustawie i do dnia 31 grudnia 2011 r. obwarowany był klauzulą dodatkową w postaci ustalenia, że przy popełnieniu przestępstwa zachowanie sprawcy wykazywało, iż jego udział w imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem. A zatem wniosek z tego taki, że gdy ustawa przewidywała jako zasadę orzekanie tego środka, istniał także obowiązek zbadania istnienia tej dodatkowej negatywnie prognozującej przesłanki. Z woli

Należy jednak zaznaczyć, iż w ramach nieco innego kierunku interpretacji podnoszono, iż to pominięcie stanowiło w istocie celowy zabieg ustawodawcy, który *a priori* założył, iż zachowania sprawcy, o których mowa w cytowanej ustawie, stwarzają *per se* zagrożenie dla dóbr chronionych prawem³¹.

Ponadto, z powołanych przepisów ustawowych wynika, iż *de facto* bardzo szeroko zakreślono w nich granice odpowiedzialności karnej za czyny przewidziane w art. 59–61 u.b.i.m. Posłużenie się dużą liczbą znamion ocennych w tych przepisach powoduje zaś nie tylko płynność granicy pomiędzy tym, co zabronione, a tym, co zgodne z prawem³², lecz także stwarza w istocie szerokie podstawy do stosowania środka karnego w postaci zakazu wstępu na imprezę masową, który w tych przypadkach jest przecież orzekany obligatoryjnie³³.

Postacie zakazu wstępu na imprezę masową

Orzeczony zakaz wstępu na imprezy masowe może przybrać zróżnicowaną postać. Od decyzji sądu zależy, czy zastosowanie znajdzie tzw. zakaz prosty (*interdictio simplex*), czy też zakaz złożony, czyli połączony z dodatkowymi obowiązkami (*interdictio multiplex*)³⁴, które nie pozostaną bez wpływu na poziom jego dolegliwości³⁵. Do wspomnianych elementów, decydujących o złożoności niniejszego środka, zalicza się obowiązek przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu³⁶, z zastosowaniem sys-

ustawodawcy, nie każde więc zachowanie naruszające określoną normę prawną wiązać się musiało z obowiązkiem posłużenia się art. 41b § 1 KK, ale tylko takie, na podstawie którego ustalić można, że zagraża dobrom chronionym prawem”.

³¹ R.A. Stefański, [w:] *Kodeks karny...*, s. 399.

³² M. Gałązka, *Granice odpowiedzialności karnej w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych*, PiP 2010, nr 5, s. 60–67.

³³ K. Eichstaedt, *Przestępstwa i wykroczenia w świetle ustawy z 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych*, [w:] *Przestępczość stadionowa. Etiologia...*, s. 104–108; C. Kąkol, *Przestępstwa z nowej ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych*, Prok. i Pr. 2010, nr 3, s. 103–120.

³⁴ R.A. Stefański, *Środek karny zakazu wstępu na imprezy masowe w świetle projektu noweli do kodeksu karnego*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2007, nr 3, s. 50; J. Znajdek, *Zakaz wstępu na imprezę masową*, [w:] *Środki karne po nowelizacji w 2015 roku*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2016, s. 167.

³⁵ SN w wyroku z dnia 14 maja 2012 r., III KK 298/11, LEX nr 1212384, trafnie zauważa, iż: „W świetle zmienionego art. 41b k.k. orzeczenie zakazu wstępu na imprezę masową już nie powoduje automatycznie dla skazanego określonego obowiązku”.

³⁶ W tym miejscu warto zaznaczyć, iż do 1 lipca 2015 r. obowiązek, o którym mowa w art. 41b § 3 k.k., mógł być wykonywany jedynie w miejscu stałego pobytu skazanego. *De lege lata* swoboda sądu jest aktualnie w tym zakresie większa, gdyż nałożony obowiązek przebywania może dotyczyć także „innego wyznaczonego miejsca”. Zob. J. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015, s. 122.

temu dozoru elektronicznego³⁷. Niniejszy obowiązek może mieć charakter fakultatywny (art. 41b § 3 k.k.), jak również obligatoryjny, w sytuacji gdy sprawca został ponownie skazany za przestępstwo popełnione w związku z imprezą masową (art. 41b § 4 k.k.). Poza tym ustawodawca zastrzegł, iż w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może zadecydować, że po upływie okresu, na który orzeczono obowiązek określony w § 3, skazany będzie zobligowany do stawiennictwa³⁸ w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na jego miejsce zamieszkania, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji (art. 41 § 5 k.k.). Jednocześnie z brzmienia postanowień kodeksowych wynika, iż łączny czas stosowania wobec skazanego powyższych obowiązków nie może przekroczyć okresu orzeczonego wobec skazanego zakazu wstępu na imprezę masową (art. 41 § 6 k.k.). W dalszych przepisach przewidziano ponadto, iż zarówno obowiązek przebywania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego, jak i obowiązek stawiennictwa orzeczony po upływie okresu trwania obowiązku, w postaci przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego, a także alternatywny obowiązek stawiennictwa (o którym mowa w art. 41b § 7 k.k.) wymaga określenia przez sąd imprez masowych, w czasie trwania których obowiązek ten ma być wykonywany, z jednoczesnym wskazaniem zwłaszcza nazwy dyscyplin sportowych, nazwy klubów sportowych oraz zakresu terytorialnego imprez, których on dotyczy (art. 41 § 8 k.k.).

³⁷ Z uwagi zaś na możliwe trudności związane z wykonaniem komentowanego obowiązku bądź uznaniem przez sąd, iż jego orzeczenie jest oczywiście niecelowe, w jego miejsce orzeka się obowiązek stawiennictwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji (art. 41b § 7 k.k.).

³⁸ W kontekście owego „stawiennictwa” w doktrynie podnosi się, iż nie można go zrównywać z obowiązkiem „przebywania” np. w jednostce Policji. Odmienne interpretacja prowadziłaby do naruszenia zasady *nullum crimen, nulla poena sine lege*, gwarantowanej w przepisach kodeksowych, jak również konstytucyjnych. Zob. M. Melezini, A. Sakowicz, *Środek karny zakazu wstępu na imprezę masową w systemie prawa karnego*, „Archiwum Kryminologii” 2010, t. XXXII, s. 268; A. Strzelec, *Uwagi na temat środka karnego w postaci zakazu wstępu na imprezę masową*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2011, nr 4, s. 43–44. Na temat poszanowania wskazanych zasad prawa karnego zob. m.in. wyrok SN z dnia 25 czerwca 2015 r., II KK 167/15, KZS 2015, nr 10, poz. 14; wyrok TK z dnia 9 czerwca 2015 r., SK 47/13, OTK-A 2015, nr 6, poz. 81; wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2000 r., II KKN 335/99, KZS 2000, nr 10, poz. 22; postanowienie TK z dnia 13 czerwca 1994 r., S 1/94, OTK 1994, poz. 28.

Niniejsze obowiązki, podobnie zresztą jak sam środek karny, mają charakter terminowy. Zgodnie z postanowieniami kodeksowymi, zakres temporalny zakazu wstępu na imprezy masowe wynosi od 2 do 6 lat, natomiast czas trwania wspomnianych obowiązków jest zróżnicowany. O ile bowiem obowiązek przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego, orzeka się na okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy, o tyle alternatywny wobec niego obowiązek stawiennictwa orzeka się już na okres od 6 miesięcy do lat 6 (art. 41 § 9 k.k.). Brak jest natomiast szczegółowych regulacji dotyczących okresu trwania obowiązku orzeczonego po upływie okresu trwania obowiązku w postaci przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu. Wobec powyższego należałoby więc przyjąć, że obowiązek ten jest ograniczony jedynie czasem trwania zakazu; oznacza to, iż może on być orzekany na czas nie dłuższy niż czas trwania zakazu, w ramach którego znalazł zastosowanie³⁹. Warto przy tym nadmienić, iż zarówno obowiązek stawiennictwa orzeczony po upływie okresu trwania obowiązku w postaci przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego, jak i zamienny wobec niego obowiązek w postaci stawiennictwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji mogą ulec skróceniu. Na mocy art. 84 § 3 k.k. sąd może bowiem zwolnić skazanego ze wspomnianych obowiązków po upływie połowy okresu, na który je orzeczono, przy zastrzeżeniu, iż dany obowiązek był stosowany przynajmniej przez rok, a zachowanie skazanego wskazuje, że dalsze stosowanie obowiązku nie jest niezbędne do spełnienia celów środka karnego. Podobną modyfikację przewidziano także wobec samego zakazu wstępu na imprezę masową. Zgodnie z treścią art. 84 § 1 k.k., sąd może bowiem po upływie połowy okresu, na który orzeczono ten środek karny, uznać go za wykonany, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego, a środek ten był wykonywany w stosunku do niego przynajmniej przez okres roku⁴⁰.

³⁹ P. Kozłowska-Kalisz, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015, s. 145.

⁴⁰ Kwestie wykonawcze związane z zakazem wstępu na imprezę masową zostały uregulowane przez kodeks karny wykonawczy (art. 181b k.k.w., a także przepisy rozdziału VIIa k.k.w.), a ponadto Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu oraz szczegółowych

Konsekwencje nieprzestrzegania orzeczonego zakazu wstępu na imprezę masową

W ramach podjętej problematyki równie istotna pozostaje kwestia ewentualnej odpowiedzialności prawnokarnej za nieprzestrzeganie orzeczonego zakazu wstępu na imprezy masowe. Omawiając to zagadnienie, trzeba wspomnieć, iż w początkowym okresie obowiązywania kodeksowego zakazu wstępu na imprezę masową nie istniała możliwość wyegzekwowania tego środka karnego⁴¹. Stosowna zmiana w tym zakresie nastąpiła dopiero na mocy nowelizacji z dnia 31 sierpnia 2011 r., która uzupełniła treść art. 244 k.k., jak również dodała nowy, istotny dla komentowanej regulacji przepis w postaci art. 244a k.k. Brak kryminalizacji tego zachowania stanowił bowiem rzeczywistą (niezamierzoną) lukę w prawie, która wymagała stosownej interwencji ze strony ustawodawcy.

W obowiązującym stanie prawnym zarówno niestosowanie się do zakazu wstępu na imprezy masowe, jak i nierespektowanie powiązanych z tym środkiem karnym obowiązków zostało objęte reglamentacją karnoprawną. Ta swoiście podwójna kryminalizacja znajduje przy tym racjonalne uzasadnienie⁴². Środkiem karnym jest bowiem zakaz wstępu na imprezę masową, a nie obowiązek, jaki może z nim zostać powiązany. Z tego też względu trudno byłoby traktować uchybienie temu ostatniemu, przy jednoczesnym przestrzeganiu samego zakazu wstępu na imprezę masową, za równoznaczne

warunków wykonywania kar, środków karnych i środków zabezpieczających w systemie dozoru elektronicznego z dnia 26 maja 2015 r., Dz.U. z 2015 r. poz. 773, które przewiduje w § 11:

1. W przypadku wykonywania środka karnego w postaci zakazu wstępu na imprezę masową podmiot prowadzący centralę monitorowania niezwłocznie informuje skazanego o terminach imprez masowych, w czasie trwania których ma on obowiązek przebywać w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu.

2. Termin imprezy masowej podmiot prowadzący centralę monitorowania określa na podstawie informacji przekazanych przez Komendanta Głównego Policji oraz Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie sposobu wykonywania obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego komendanta Policji w czasie trwania imprezy masowej z dnia 3 sierpnia 2009 r.

⁴¹ Za stosowną podstawę w tym zakresie nie można było uznać art. 22a dawnej ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych (z dnia 22 sierpnia 1997 r.), który z dniem 1 sierpnia 2009 r., czyli w dniu wejścia w życie nowej ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, utracił swoją moc.

⁴² Trafnie więc przekonuje Z. Cwiąkowski (*Niestosowanie się do zakazu wstępu na imprezę masową (art. 244a k.k.)*, [w:] *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga Jubileuszowa Profesor Marii Szweczyk*, red. W. Górski, P. Kardas, W. Wróbel, T. Sroka, Warszawa 2013, s. 67), iż: „Wprowadzenie art. 244a do kodeksu karnego usunęło istotny brak w ustawie, który egzekucję obowiązków skazanego w pewnym zakresie czynił niemożliwą”.

z popełnieniem występku z art. 244 k.k. Przyjęcie przeciwnego kierunku interpretacji wiązałoby się w istocie z naruszeniem zakazu stosowania analogii⁴³ i wykładni rozszerzającej na niekorzyść sprawcy⁴⁴.

Podsumowanie

Przeprowadzone rozważania pozwoliły na sformułowanie kilku wniosków końcowych. Przede wszystkim należy zauważyć, iż środki karne, do których należy analizowany w niniejszym opracowaniu zakaz wstępu na imprezy masowe, powinny być traktowane jako wyraz racjonalnej praktyki kryminalnej, której celem jest m.in. zapobieganie przestępstwom, a nie zwiększenie dolegliwości represji karnej⁴⁵. Stworzenie przejrzystych i stabilnych podstaw ich orzekania stanowi zatem prawdziwe wyzwanie dla ustawodawcy, który musi mieć na uwadze szczególną pozycję tej formy reakcji prawnokarnej. Wobec powyższego, trzeba zaznaczyć, iż nieprecyzyjna regulacja normatywna w zakresie wspomnianych środków karnych, zostawiająca luki i tym samym otwierająca drogę do – niedopuszczalnej na płaszczyźnie prawa karnego – wykładni rozszerzającej, powoduje poważne trudności w praktyce stosowania prawa. Nie bez racji podnosi się, iż wymóg umieszczenia bezpośrednio w tekście ustawy wszystkich zasadniczych elementów regulacji prawnej powinien być przestrzegany ze szczególnym rygoryzmem zwłaszcza wówczas, gdy dane rozwiązanie dotyczy władczych form działania organów państwa wobec praw

⁴³ „Z zastosowaniem analogii mamy wszak do czynienia wtedy, gdy przy ustalonym, przyjętymi metodami wykładni, zakresie przepisu stosujemy ów przepis również do sytuacji tym zakresem nieobjętych”. Uchwała SN z dnia 27 lutego 2007 r., I KZP 36/06, OSNKW 2007, nr 3, poz. 21.

⁴⁴ Zasadnie więc oceniono już na gruncie poprzedniego stanu prawnego, iż: „Nie da się też rozciągnąć (rozszerzyć) zakazu przebywania w określonych miejscach z art. 244 KK na nierepektowanie obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji, w czasie trwania imprezy masowej (art. 65 ust. 3 u.b.i.m. i art. 41b § 2 KK) i tą drogą uznać, że doszło do karalnego naruszenia zakazu wstępu na imprezę masową. Po pierwsze, nawet uchylenie się od obowiązku stawiennictwa nie musi oznaczać przełamania zakazu wstępu na tę imprezę (skazany może w tym czasie przebywać np. w domu i oglądać transmisję z meczu). Po drugie (i ważniejsze), nie istnieje środek karny obowiązku stawiennictwa w jednostce Policji w czasie trwania imprezy masowej. Ten obowiązek łączy się jedynie z zakazem wstępu na imprezę masową. Inaczej mówiąc, orzeka się tylko i wyłącznie ten zakaz, z którym jedynie połączony jest wskazany obowiązek”. Postanowienie SN z dnia 24 lutego 2010 r., I KZP 33/09, OSNKW 2010, nr 3, poz. 25, zob. także C. Kąkol, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. I KZP 33/09*, Prok. i Pr. 2011, nr 3, s. 182–183; Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw..., s. 22–23, w którym stwierdzono, że: „[...] wspomniane obowiązki mają w stosunku do zakazu wstępu na imprezę masową charakter dopełniający i kontrolny, a tym samym w pełni racjonalne jest zagrożenie naruszenia obowiązku karą nieco mniej surową niż naruszenie samego środka karnego”.

⁴⁵ Wyrok SN z dnia 25 czerwca 2015 r., II KK 167/15, LEX nr 1799619.

i wolności jednostki⁴⁶. Z poglądem tym koreluje zresztą powszechnie aprobowane założenie, iż fundamentalna zasada prawa karnego – *nullum crimen sine lege* – znajduje odzwierciedlenie także na płaszczyźnie stosowania środków karnych, na której jest uznawana również za jedno z podstawowych praw człowieka⁴⁷.

Odnosząc te uwagi do ustawowego brzmienia zakazu wstępu na imprezę masową, należy stwierdzić, iż omówiona regulacja – pomimo kilkukrotnych nowelizacji – nadal wzbudza pewne wątpliwości interpretacyjne. Dotyczą one nie tylko nieprecyzyjnych wyrażen kodeksowych⁴⁸ (przykładowo związanych z: pojęciem „stawiennictwa” – art. 41b § 5 i 7 k.k., brakiem określenia okresu trwania obowiązku, o którym mowa w art. 41b § 5 k.k. – art. 41b § 9 k.k., charakterem związku, jaki musi zachodzić pomiędzy popełnionym przestępstwem a imprezą masową – 41b § 1 k.k., niedookreśleniem obowiązku przebywania „w innym wyznaczonym miejscu” – art. 41b § 3 k.k.⁴⁹ oraz miejsca stawiennictwa, w sytuacji, gdy będzie ono inne niż jednostka organizacyjna Policji – art. 41b § 7 k.k.⁵⁰, a także zrównaniem temporalnego zakresu, na który orzeka się omawiany środek za przestępstwo i za wykroczenie⁵¹), ale również i szeregu rozwiązań (nie tylko natury pojęciowej) przewidzianych w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych⁵².

⁴⁶ Wyrok TK z dnia 25 maja 1998 r., U 19/97, OTK 1998, nr 4, poz. 47.

⁴⁷ Wyrok TK z dnia 16 marca 2011 r., K 35/08, OTK-A 2011, nr 2, poz. 11.

⁴⁸ Na jeszcze inne wątpliwości związane z wykonaniem tego środka karnego z wykorzystaniem systemu dozoru elektronicznego zwrócili uwagę K. Mamak i D. Zając (*Dozór elektroniczny w świetle nowelizacji prawa karnego*, „Internetowy Przegląd Prawniczy” 2015, nr 1, s. 140).

⁴⁹ J. Raglewski, *Środki karne*, [w:] *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, red. W. Wróbel, Kraków 2015, s. 162.

⁵⁰ Mając na uwadze treść art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, Trybunał Konstytucyjny przypomniał, iż: „Uzależnienie dopuszczalności ograniczeń praw i wolności od ich ustanowienia «tylko w ustawie» jest czymś więcej niż tylko przypomnieniem ogólnej zasady wyłączności ustawy dla normowania sytuacji prawnej jednostek, stanowiącej klasyczny element idei państwa prawnego. Jest to także sformułowanie wymogu odpowiedniej szczególności unormowania ustawowego. Skoro ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności mogą być ustanawiane «tylko» w ustawie, to kryje się w tym nakaz kompletności unormowania ustawowego, które musi samodzielnie określać wszystkie podstawowe elementy ograniczenia danego prawa i wolności, tak aby już na podstawie lektury przepisów ustawy można było wyznaczyć kompletny zarys (kontur) tego ograniczenia. Niedopuszczalne jest natomiast przyjmowanie w ustawie uregulowań blankietowych, pozostawiających organom władzy wykonawczej czy organom samorządu lokalnego swobodę normowania ostatecznego kształtu owych ograniczeń, a w szczególności wyznaczania zakresu tych ograniczeń”. Wyrok TK z dnia 12 stycznia 2000 r., P 11/98, OTK 2000, nr 1, poz. 3.

⁵¹ K. Kaczmarczyk-Kłak, *op. cit.*, s. 100–104. Zob. także M. Warchoń, *Konstytucyjne problemy bezpieczeństwa imprez masowych*, „Przegląd Legislacyjny” 2012, nr 2, s. 35.

⁵² M. Dróżdź, *Potrzeba zmian ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. Praktyczne problemy z jej zastosowaniem – wybrane zagadnienia*, „Ius Novum” 2014, nr 3, s. 75.

Dokonane analizy, z których wynika wyraźnie prewencyjny charakter omawianego środka karnego, pozwoliły zauważyć, iż celem jego wprowadzenia było zwiększenie poczucia bezpieczeństwa osób uczestniczących w imprezach masowych i wyeliminowanie szkodliwych przejawów antyprawnych zachowań, które nierzadko im towarzyszą⁵³. Poza tym podnosi się również, iż orzeczenie tego środka karnego powinno także sprzyjać kształtowaniu świadomości prawnej społeczeństwa, przestrzegając przed zachowaniami, które w przyszłości uniemożliwiłyby uczestnictwo w imprezach masowych⁵⁴. W kontekście tych ustaleń wypada jednakże podkreślić, iż omówiony środek karny nie stanowi *per se* skutecznego, a przy tym jedyne remedium na zjawiska patologiczne, które w różnym nasileniu współwystępują na imprezach masowych. Można bowiem zasadnie przypuszczać, iż zapewnienie bezpieczeństwa podczas tego rodzaju wydarzeń gwarantuje *de facto* dopiero łączne zaangażowanie zespołu mechanizmów⁵⁵, zarówno prawnych, jak i pozaprawnych.

Abstract

A criminal law ban on participation at mass events

This article aims at analysing the punitive measure in the form of a ban on participation at mass events in the view of the criminal law. The study refers to not only the *ratio legis* of implementing that institution but also to the statutory prerequisites determining the justifiability of adjudicating that measure. Further, the article also presents possible forms of the said ban, as well as the legal consequences related to the infringement thereof. In the end notes, the study highlights the basic interpretation difficulties related to the application of the discussed regulation. Furthermore, the article expresses the view that ensuring security during mass events requires, in fact, the application of a number of mechanisms, both of a legal and an extralegal nature.

⁵³ Warto wspomnieć, iż taki postulat wysunięto już w 2007 r., w ramach uzasadnienia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1756, s. 27, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/C1CA93E0F503AF82C12572EC00267570?OpenDocument> [dostęp: 20.07.2016]), w którym stwierdzono, że: „W projekcie zaproponowano nowe kompleksowe unormowania, których zadaniem jest podniesienie efektywności zwalczania bardzo dolegliwych społecznie przejawów antyprawnych zachowań, do których dochodzi w trakcie imprez masowych lub w związku z takimi imprezami, zwłaszcza zaś z masowymi imprezami sportowymi”.

⁵⁴ Z. Sienkiewicz, *Kilka refleksji o dyrektywach wymiaru środków karnych*, [w:] *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna...*, s. 298–299.

⁵⁵ P. Suski, *Zgromadzenia i imprezy masowe*, Warszawa 2014, s. 317; M. Drózd, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2003 r., IV GK 8/02*, „Ius Novum” 2013, nr 2, s. 220–226; M. Zawartka, *Bezpieczeństwo sportowych imprez masowych w działaniach policji*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2011, nr 4, s. 25–32; M. Tarnawski, A. Tarnawski, *Bezpieczeństwo imprez masowych (uwagi na tle ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r.)*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1998, nr 3–4, s. 93–94.

Key words: ban on participation at mass events, Law on Safety at Mass Events, penal measures, article 41b of the Penal Code

Streszczenie

Prawnokarny zakaz wstępu na imprezę masową

Celem niniejszego artykułu jest prawnokarna analiza środka karnego w postaci zakazu wstępu na imprezę masową. W opracowaniu tym odwołano się nie tylko do *ratio legis* wprowadzenia tej instytucji, lecz także do ustawowych przesłanek determinujących zasadność orzeczenia tego środka. W dalszej kolejności wskazano również możliwe postacie omawianego zakazu, a także konsekwencje prawne związane z jego nieprzestrzeganiem. W ramach uwag końcowych zasygnalizowano z kolei podstawowe trudności interpretacyjne, które wiążą się ze stosowaniem omawianej regulacji. Ponadto, wyrażono pogląd, iż zapewnienie bezpieczeństwa podczas imprez masowych wymaga w istocie zaangażowania szeregu mechanizmów zarówno o charakterze prawnym, jak i pozaprawnym.

Słowa kluczowe: zakaz wstępu na imprezy masowe, ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych, środki karne, art. 41b k.k.